

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
щодо присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада ID 6836 Державної наукової установи «Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України», м. Київ, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» на підставі прилюдного захисту дисертації «Правове забезпечення застосування штучного інтелекту в Україні» за спеціальністю 081 «Право».

15 жовтня 2024 року.

Тимошенко Єлизавета Анатоліївна, 1997 року народження.

Громадянка України

Освіта вища:

Закінчила у 2020 році Національний університет «Одеська юридична академія», спеціальність «Право» кваліфікація: магістр, диплом М20 № 010895.

Працює на посаді заступника декана факультету права, публічного управління і менеджменту, асистента кафедри фундаментальних і приватно-правових дисциплін Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, з 2022 року до цього часу.

Дисертацію виконано в Державній науковій установі «Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України», м. Київ.

Науковий керівник – Кронівець Тетяна Миколаївна, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри фундаментальних і приватно-правових дисциплін Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Здобувачка має 9 наукових публікацій за темою дисертації в наукових журналах, з яких 6 включених до переліку наукових фахових видань України категорії “Б”, з них 2 у зарубіжних виданнях, які індексуються у міжнародних наукометричних базах даних (Web of Science, Scopus), з яких:

1. Tymoshenko E. A. Legal aspect of information society development. *Colloquium-journal*. 2020. № 35(87). P. 44-45. URL: <https://colloquium-journal.org/wp-content/uploads/2022/05/Colloquium-journal-2020-87-3.pdf> (date of access: 20.11.23).

2. Kronivets T., Tymoshenko Y., Diachenko O., Shabelnyk T., Ivanchenko N., Iasechko S. Artificial Intelligence as A Key Element of Digital Education. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. Vol. 21. № 10. P. 67-72. DOI: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.10.9>. (**Web of Science**)

3. Kronivets T., Yakovenko O., Tymoshenko Ye., Ilnytskyi M., Iasechko S., Iasechko M. Legal Principles of Using Artificial Intelligence in Educational Activities as a Factor of Economic Development. *Review of Economics and Finance*.

2023. Vol. 21. P. 1940-1945. DOI: <https://doi.org/10.55365/1923.x2023.21.208>. (Scopus)

4. Тимошенко Є.А. Проблема визначення права віртуальної власності як об'єкту правовідносин. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 3. С. 264-267. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.3.2020.47>.

5. Тимошенко Є. А. Штучний інтелект як суб'єкт права інтелектуальної власності. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 4. С. 328-332. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.4.2020.58>.

6. Тимошенко Є. А., Долян І. В. Правове регулювання використання систем штучного інтелекту в смарт сіті. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 525–528. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-11/135>.

7. Кронівець Т.М., Тимошенко Є.А. Правові та ціннісні особливості феномену штучного інтелекту як елемент правової дійсності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2022. Вип. 2. С. 20–23. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2022-2-4>.

8. Кронівець Т.М., Тимошенко Є.А. Правові аспекти захисту приватності життя людини в контексті використання штучного інтелекту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 295-297. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-12/68>.

9. Тимошенко Є.А. Правова природа штучного інтелекту: проблеми і перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 424–425. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/104>.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

Доронін І.М., доктор юридичних наук, доцент, завідувач наукової лабораторії права національної та міжнародної безпеки наукового центру національної безпеки і права Державної наукової установи «Інститут інформації безпеки і права Національної академії правових наук України».

Зауваження:

1. Враховуючи комплексний характер дисертаційного дослідження, що присвячене правовому забезпеченню застосування штучного інтелекту в Україні, бажано було б більш ґрунтовно дослідити особливості прикладного застосування технології штучного інтелекту у конкретних сферах – судочинстві, адміністративній процедурі, електронному врядуванні тощо.

2. Потребує більш детального висвітлення питання правової регламентації застосування штучного інтелекту в Україні, зокрема, доцільним є напрацювання пошуку балансу між правовим регулюванням ШІ у межах вітчизняної системи права та необхідністю застосування уніфікованого законодавства ЄС у цій сфері.

Дубняк М.В., кандидат юридичних наук, завідувач наукової лабораторії правового забезпечення цифрової трансформації наукового центру цифрової трансформації і права Державної наукової установи «Інститут інформації безпеки і права Національної академії правових наук України».

Зауваження:

1. У підрозділі 1.2. «Методологічні засади наукового дослідження штучного інтелекту» автор наводить погляди науковців на структурну та функціональну природу штучного інтелекту. Особливістю розділу є спроба здобувачки узагальнити підходи до вивчення ШІ з урахуванням технічного аспекту, як складової частини інформатики. Щодо вивчення ШІ з правових аспектів, авторка вказує, що становлення таких поглядів знаходиться на перехідному етапі. При цьому жодних рамок початку або процесу трансформації таких етапів, формування чи зміни поглядів вітчизняних науковців на правову природу штучного інтелекту авторка не наводить. У роботі не досліджено теоретичні позиції іноземних науковців з цього питання, які б могли надати більшого контексту для теоретичного розуміння методологічних засад дослідження штучного інтелекту.

2. Досліджуючи в розділі 2.1. «Міжнародно-правові засади становлення правового регулювання штучного інтелекту» нормативні акти ЄС, які формували передумови для правового регулювання ШІ авторка вказує лише на групи ризиків (неприйнятний, високий, обмежений, мінімальний) з Регламенту ЄС про гармонізовані правила щодо штучного інтелекту (англ. – Artificial Intelligence Act). З урахуванням поставлених завдань дослідження, необхідне пояснення, яке значення, на думку здобувачки, має Artificial Intelligence Act; в системі актів, які формують правове забезпечення ШІ, і які положення цього акту могли б поглибити теоретичні та практичні пропозиції проведеного дослідження, якщо такі є.

3. На підставі аналізу теоретико-правових джерел (підрозділ 1.3.) та актів інформаційного законодавства (підрозділ 2.1.) здобувачка формує авторське визначення штучного інтелекту, як об'єкта права. Зокрема, «Штучний інтелект — це сукупність технологій ... подібних до функцій людської розумової діяльності з можливістю діяти автономно» (с. 90-91), однак здобувачка обґрунтовує позицію про передчасне правове закріплення суб'єктності та автономії волі штучного інтелекту. У цій частині сформульовані автором елементи дефініції потребують уточнення з урахуванням позиції автора про передчасність визнання суб'єктності ШІ.

У тексті дисертації не надано методологічної оцінки переваг та недоліків наведених авторкою дефініцій науковців (с. 71-72), так і дефініцій з нормативно-правових актів (с. 90-91), а також не зазначено про конкретні теоретичні переваги дефініції, яку пропонує автор у порівнянні з існуючим теоретичним та нормативним доробком.

4. Зазначаючи про характеристики штучного інтелекту, застосування яких підлягають першочерговому правовому регулюванню, здобувачка не розкриває наслідки, соціальні, етичні та технічні аспекти, з урахуванням яких вона виділяє ці сфери як першочергові. Наприклад, п.2 сі38 (підрозділ 3.2.) «Легальна економічна доцільність - підвищена продуктивність виробництва за рахунок штучного інтелекту з урахуванням принципів охорони праці та права на працю». У даній пропозиції не враховано перспективи від автоматизації деяких процесів, можливість перекваліфікації персоналу. У пункті 4 (сі39) «Посилення економічної та технічної доступності окремих форм та алгоритмів ШІ для громадян - розвиток інформаційних послуг» здобувачка не описує

оцінку готовності технічної інфраструктури для забезпечення широкої доступності ШІ, і чи існує ця проблема вже зараз, чи є результатом теоретичного моделювання.

Заярний О.А., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Зауваження:

1. З назви дисертаційної роботи слідує, що основний акцент у дисертації буде зроблений на проблемах правового забезпечення застосування штучного інтелекту в Україні. Водночас, у назвах розділів 2 та 3, а також, підрозділі 2.1. дисертантка використовує термін «правове регулювання». У зв'язку з цим потребує свого уточнення під час публічного захисту дисертації наукова позиція Тимошенко Єлизавети Анатоліївни щодо співвідношення понять «правове регулювання» та «правове забезпечення» у контексті завдань проведеного дослідження.

2. На сторінці 20 дисертаційної роботи Тимошенко Єлизавета Анатоліївна пропонує зміни до Закону України «Про інформацію» (додаток 2 до дисертації) в частині врегулювання окремих аспектів застосування штучного інтелекту. Зважаючи на предмет регулювання вказаного Закону України, визначений в його преамбулі, наведене положення дисертації вбачається дискусійним та таким, що потребує додаткової аргументації з боку дисертантки.

3. На сторінках 86, 87 та інших дисертаційної роботи, Тимошенко Єлизавета Анатоліївна проводить правову оцінку впливу штучного інтелекту на приватне і сімейне життя, водночас не наводить критеріїв оцінки правомірності цієї технології. Окреме висвітлення вказаної проблеми у тексті дисертації, могло б посилити теоретичну і практичну цінність проведеного дослідження.

4. Потребує додаткового висвітлення під час публічного захисту дисертації, наукова позиція авторки щодо напрямів розвитку інституту адміністративної відповідальності публічних службовців за правопорушення, пов'язані з використанням штучного інтелекту.

5. На сторінках 94-97 дисертації, Тимошенко Єлизавета Анатоліївна детально аналізує проблематику забезпечення інформаційної безпеки у сфері застосування штучного інтелекту. Проте, в роботі досить узагальнено проаналізовано систему ризиків для інформаційної безпеки, пов'язаних із застосуванням штучного інтелекту. Від так, додаткове висвітлення вказаної проблематики під час публічного захисту дисертації сприятиме посиленню її теоретичного і прикладного значення для науки інформаційного права, а також практики забезпечення інформаційної безпеки.

Світлак І.І., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін Вінницького навчально-наукового інституту економіки Західноукраїнського національного університету.

Зауваження:

1. Авторську дефініцію терміну «штучний інтелект» дисертантка формулює на підставі аналізу відповідних визначень у нормативних актах ЄС, Японії, Польщі, Великої Британії, а також вітчизняної Концепції розвитку штучного інтелекту в

Україні від 02.12.2020 р., але при цьому не аргументуючи недоліки сталої легальної дефініції за національним законодавством (прим., у Концепції Державної цільової науково-технічної програми з використання технологій штучного інтелекту в пріоритетних галузях економіки на період до 2026 року Концепції від 13.04.2024 р. залишилась незмінною нормативна візія на зміст досліджуваної категорії, що і у Концепції розвитку штучного інтелекту), за якою «штучний інтелект розглядається як організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань». У цьому аспекті виникає запитання, які недоліки, на думку здобувачки, містяться у чинному нормативному визначенні та в чому полягає його невідповідність нормативному тлумаченню категорії «штучний інтелект» за Законом ЄС «Про штучний інтелект».

2. Позитивно оцінюючи позицію авторки щодо застосування штучного інтелекту в окремих видах правовідносин (підрозділ 2.3. роботи) поза увагою дисертантки залишився аналіз окремих нормативно-правових актів, спрямованих на створення на основі використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та сучасних інформаційно-комунікаційних технологій нових форм суспільних та економічних відносин, а саме: е-демократії; е-економіки; е-комерції; е-культури; е-освіти; е-медицини. З врахуванням предмету та об'єкта дослідження, наукову цінність роботи значно підсилив би аналітичний та порівняльно-правовий аналіз відповідних положень Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, Закону України «Про Національну програму інформатизації», Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» та ін. Авторці доцільно було б обґрунтувати свою позицію щодо значення стратегічних, доктринальних та концептуальних нормативно-правових документів у системі джерел правового регулювання відносин з використанням штучного інтелекту.

3. Аналізуючи сучасні тренди розвитку національного законодавства у досліджуваній сфері суспільних відносин, дисертантка акцентує увагу на ідеї прийняття Інформаційного кодексу України (підрозділ 3.2. роботи), при цьому не висловлює власного бачення щодо перспектив даного вектору модернізації спеціального законодавства. Враховуючи важливість проблематики, хотілось би почути наукову позицію дисертантки з цього питання.

4. Окреслюючи сучасний стан правової регламентації застосування штучного інтелекту, поза увагою дисертантки залишилися питання правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності, що пов'язані із штучним інтелектом. Аналіз відповідних положень ЦК України та нового Закону України «Про авторське право та суміжні право» значно посилив би науково-теоретичну та прикладну цінність роботи. Авторці слід детальніше обґрунтувати свою позицію щодо цього питання.

Штефан А.С., доктор юридичних наук, старший дослідник, завідувач відділу авторського права і суміжних прав Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України.

Зауваження:

1. У другому пункті новизни першого рівня зазначено про розробку пропозицій щодо внесення змін до національного законодавства з метою створення основ категоріального апарату, пов'язаного з застосуванням ІІІ (с. 20). Формулюванню цього пункту бракує наукової визначеності концепції, яка розроблена дисертанткою. Ця концепція має подаватися не крізь призму «уперше розроблено пропозиції до законодавства», а у вигляді наукового положення про те, як ІІІ повинен позиціонуватися у правових нормах і які особи задіяні у відносинах, пов'язаних з використанням ІІІ. Тому хотілося б уточнити позицію дисертантки щодо цього наукового положення.

2. Третій пункт новизни першого рівня містить запропоновану дисертанткою дефініцію ІІІ (с. 21). В той час як сама дефініція заслуговує на схвальну оцінку, не можна погодитися з віднесенням цього положення до тих, які пропонуються уперше: оскільки існує багато визначень ІІІ, включно з нормативно закріпленими, уточнення існуючих дефініцій або формулювання нових має відноситися до другого рівня новизни - «удосконалено». Водночас може бути запропоновано новий критерій (критерії) чи нову ознаку (систему ознак) для уточнення визначення певного поняття, що дозволяє стверджувати про першість у покладанні на такий критерій (критерії) або ознаку (систему ознак) та їх вплив на переосмислення визначення відповідного поняття. У зв'язку з цим доцільно уточнити, що саме відрізняє наведену дисертанткою дефініцію ІІІ від інших дефініцій, який критерій (критерії) або ознаку (систему ознак) було уперше застосовано для формування цієї дефініції.

3. У першому пункті новизни другого рівня вказано про удосконалення принципів правового пошуку вдосконалення механізмів правового забезпечення ІІІ (с. 21), однак не наведено суть цих принципів і не конкретизовано, що саме у них було удосконалено. У тексті дисертації відповідні положення викладені чітко (с. 170-171), однак без виділення аспектів, які удосконалені дисертанткою. Враховуючи актуальність проблематики забезпечення адекватного правового регулювання відносин щодо використання ІІІ, необхідно уточнити, про яке удосконалення зазначених принципів йдеться.

4. У третьому пункті новизни другого рівня зазначено про запропоноване розмежування дефініцій, пов'язаних із об'єктами інформаційних технологій, та виокремлення кількох основних критеріїв, за якими вони відрізняються від терміну «штучний інтелект» (с. 21). Цьому положенню бракує конкретики щодо вказаних критеріїв та правового значення їх виокремлення, що доцільно уточнити.

5. Ведучи мову про принципи правового пошуку вдосконалення механізмів правового забезпечення ІІІ, дисертантка зазначає про реформування чинних та кодифікацію нових нормативних положень у цій сфері (с. 170). Кодифікацію законодавства можна узагальнено визначити як якісне опрацювання та об'єднання правових норм, які мають спільний предмет регулювання, в один акт. Однак у дисертації пропонується внесення змін до

різних Законів України - «Про інформацію», «Про захист персональних даних», «Про захист прав споживачів» - у частині, яка стосується використання ІІІ, що не відповідає сутності кодифікації. У зв'язку з цим не зовсім зрозумілою є позиція дисертантки щодо перспективного правового регулювання відносин, пов'язаних з використанням ІІІ: чи мають ці відносини регулюватися одним актом з виділенням положень щодо кожної сфери цих відносин, чи доцільно передбачити норми щодо ІІІ у різних законах, які регулюють певні сфери суспільних відносин?

Результати відкритого голосування: «За» - 5 членів ради.

«Проти» - немає.

«Хто утримався» - немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ID 6836 присуджує **Тимошенко Єлизаветі Анатоліївні** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Голова разової спеціалізованої
вченої ради ID 6836

Іван ДОРОНІН